

The background of the entire image is a dark blue field filled with a dense, random pattern of small red triangles of various sizes and orientations.

PIRKKO SAISIO

SIGNAALI

SILTALA

SIGNAALI

PIRKKO
SAISIO
SIGNAALI

KUSTANNUSOSAKEYHTIÖ SILTALA

HELSINKI

Toinen painos (tarvepainettu laitos)

© PIRKKO SAISIO 2014

ISBN 978-952-234-235-5

Painopaikka: Books on Demand

KENELLE KELLOT SOIVAT

Ensimmäinen kevätpäivä.

Huhtikuun tuuli tempoo pöytäliinaa, T:n sytyttämän sikarin tuhka hajoaa ilmaan, ylöspäin, pienet pahviset lasinalustat vierivät katu-kiveystä kuin rattaat, ja minun on aloitettava koko juttu alusta.

Ei huhtikuussa syödä ulkona, ei Katajanokalla Helsingissä, ei Wellamon terassilla.

Täytyy olla keskikesä.

Helteinen päivä on päättävä umpisumuun, mutta sitä emme vielä tiedä, vanha luokkakaverini T. ja minä. (Pitäisikö poistaa sana vanha? Minun ikäisilläni ei ole nuoria luokkakavereita.

Olkoon siinä, se näyttää hellyttävältä.)

Siis.

Kesäinen iltapäivä.

Kirkasta, keltaista, häikäisevää.

T. tarjoaa minulle sikarin, kieltäydyn, ja hän sytyttää omansa, viivyttaa savua ja asiaa suussaan.

Minäkin viivytän asiaa, omaani, ja siksi puhumme paljon ja kevyesti, minä puhun.

(T:n puhe on aina ollut pehmeää, katkeilevaa ja naurahtelulle altista; minulla oli vaikeuksia kuulla häntä silloinkin, kun hän oli vasta luokkakaverini, ei vielä vanha, ja minulla alentumaton kuulo.)

Minä puhun, (joskus puhe pulppuaa suustani raikkaana ja yllättää oikukkuudellaan minutkin, itseni; joskus työnnän suustani seikkaperäisiä lauseita kuin sameavetisiä ämpäreitä), odotamme gin toniceja.

T. tarjoaa päivällisen, koska asia on hänen.

(Asiaa ei voi aloittaa ennen aperitiiveja, sen ymmärrämme molemmat. Olemme eurooppalaisia: tavatessamme emme kätele vaan halaamme.

Halaamme nopeasti ja puhumme ja touhuamme, sillä halaimisen suhteen olemme kuitenkin ensimmäisen polven siirtolaisia.)

Gin tonicit tulevat, laseja on kilisytettävä, on sanottava jotakin kesään ja pitkästä aikaa tapahtuvaan jälleennäkemiseen liittyvää.

Niin sanotaan, kilistetään, maistetaan, selataan ruokalistaa, valitaan, keskustellaan, arvioidaan, ja nyt minun on aloitettava alusta, taas.

Ilta päättyi umpisumuun.

T. maksoi laskun ja lähti omille teilleen, minä tapasin Marjan.

Olin humalassa ja myöhässä, mutta kiersimme Töölönlahden.

Lahti nosti sumua, ja sumun keskeltä huutelivat sorsat kuin rikkinäiset äänitorvet, ja puhuimme Marjan kanssa Odotuksen repliikit ensimmäisestä viimeiseen, niin että viimeinen repliikki *Ja loppumatka rullataan vapaalla* osui jotakuinkin ravintola Cellan oven kohdalle ja antoi meille syyn astua sisälle ja juoda pari kolme tuoppia ja todeta, jälleen kerran, että mikään ei virkistä ulkoaopeteltujen lauseiden kuivattamaa suuta niin kuin iso tuopillinen jääkylmää vaahtoavaa olutta, merkistä viis.

Pidimme siis Marjan kanssa kahden hengen lämmitysharjoituksen, ennen kuin astuimme Cellan ovesta, joten ei mitenkään voinut olla kesä, koska Odotuksen esitys oli tulossa KOMiin.

Oli siis syksy, kun T. ja minä joimme gin tonicit aperitiiviksi Wellamon terassilla Katajanokalla ja ajoimme kumpikin omaa asiaamme.

Aloitan taas alusta.

Syyskuinen iltapäivä.

Keltaista, tuuletonta, haalistuvaa.

T. tarjoaa minulle sikarin.

Puhaltelemme suustamme savua kuin kevyttä asiaa.

T:n hiukset ovat muuttuneet harmaista valkoisiksi.

Nuorena T:n hiukset olivat paksut ja mustat, kiharat.

T. näytti nuorena jotenkin vanhanaikaiselta: tsaarin armeijan pikkupaheita harrastavalta upseerilta tai Sillanpään Hämeenkyröön hermojaan lepuuttamaan etsiytyneeltä ylioppilasnuorukaiselta.

Ja nyt, vanhempanakin, T. näyttää vanhanaikaiselta, filosofointiin ja herkutteluun taipuvaiselta kamreerilta, mitä hän ilmeisesti onkin, juristi ainakin, mahdolliselta kihdistä kärsijältä, paitsi että minun silmissäni hän on pulskistunut ja harmaantunut poika, vanha luokkakaveri.

T. on minun silmissäni rypistynyt ja hieman paisunut nuori.

Omissa silmissäni minä olen rypistynyt ja paisunut pikkutyttö.

(Nyt tuli epärehellinen lause.

Omissa silmissäni olen rypistynyt ja paisunut pikkupoika.

Ei helvetti.

Omissa silmissäni olen pikkupoika, josta tuli rypistynyt ja painunut täti.

Ei. Ei ei ei.

Tästä ei tule yhtään mitään. Paras pysytellä T:ssä nyt.)

Saattaa muuten olla, että Marja ja minä harjoittelimme Odotusta Kajaanin runoviikkoja varten Töölönlahdella, missä sumu pani sorsat huutamaan ja kahden rypistyneen pikkutytön harmaat ohimot kihartumaan.

Eli oli kesä sittenkin, heinäkuu, ja valo häikäisevää mutta jo hie-
man kellertävää.

Joimme gin tonicit, siitä olen varma, ja siitäkin, että T. poltti sikarin, monta, ja tarjosi minullekin Wellamon terassilla, Katajanokalla, Helsingissä.

Euroopan hullusta vuodesta oli kulunut nelisenkymmentä vuotta, vähän enemmän.

Meidän nuoruudestamme oli kulunut puoli vuosisataa, vähän vähemmän.

Niistä valokuvista oli kulunut neljäkymmentä vuotta, vähän enemmän.

Valokuvat eivät kuulu asiaan muussa kuin siinä mielessä, että ajattellessamme vainajia meille tulee halu katsella valokuvia heistä.

Puhun nyt hetken valokuvista; kirjoitan niistä, tähän, nyt.

Äitini kuolemasta oli kulunut vähän yli vuosi, kun isäni vei kamerastaan filmirullan kehitettäväksi.

(Isä oli ottanut valokuvia tyttäreni nimisestä uudesta naisystävästään, jonka kanssa oli jo matkalla kohti lyhyttä, epäonnistunutta avioliittoa ja pitkää sotkuista avioeroa.)

Isäni oli unohtanut, että oli kuvannut samalle rullalle myös äitiäni.

Äiti ilmestyi toista vuotta kuolemansa jälkeen puutarhakeinuun istumaan, katsomaan suoraan kameraan arkisessa työtakissaan.

Minä katson isää, joka on kumartunut katsomaan äitiä, joka katsoo kameraan kuoleman läpi, hänen kuolemansa, omansa.

Me emme tiedä, missä sellaiset aikojen takaa katsovat äidit sijaitsevat.

Me elämme aikaa, joka väittää etteivät missään. Paitsi muistoissa tietysti. Ja valokuvissa.

Jos vainajasta on valokuvia, vainaja muuttuu valokuviansa näköiseksi.

Me emme varmasti tiedä, missä vainajat sijaitsevat, mutta sijaitsevatpa he missä tahansa, valokuvista he eivät enää välitä. (Eivätkä rahasta eivätkä perinnöistä, joten niissä asioissa vainajien tahtoon vetoaminen on hassunkurista.)

Valokuvat ovat jälkeenjääviä varten, paitsi silloin, kun valokuvan kohde on elossa.

Näyttäkääpä ihmiselle luokkakuva, tai jokin muu ryhmäkuva, joka on otettu häistä, kongressista, hautajaisista, urheilujoukkueesta, näytelmäpiiristä, seuramatkalta, mistä tahansa.

Ihminen etsii sieltä itsensä ja kommentoi läsnäoleville olevansa kamalan näköinen. Useimmiten hän lisää siihen epäonnistuvansa valokuvissa aina.

Ihminen kuvittelee, että muut näkevät hänet sellaisena kuin hän on valokuvassa.

Ellei hän ole lapsi, pieni lapsi.

Kolmivuotiaasta lapsenlapsestani on otettu enemmän kuvia kuin minusta oli otettu kolmenkymmenen ensimmäisen ikävuoteni aikana, vaikka niihin vuosiin mahtui jo neljä jonkinlaisen mediajulkisuudenkin vuotta.

Näytän valokuvaa tyttärenpojalleni, kysyn kuka kuvassa on.

– Remu, vastaa Remu.

Tai yhä useammin:

– Minä.

Kolmivuotias vilkaisee kuvaansa, tunnistaa itsensä, ei näytä ilah-
tuvan eikä masentuvan.

Kolmivuotias ei arvioi itseään. (Kysymykseen onko kuva hyvä,
saan aina saman välinpitämättömän vastauksen: -On.)

Minä saan eteeni pinon raakavedoksia itsestäni. Saan vaikuttaa
siihen mitkä niistä päätyvät julkaistaviksi.

Valokuvaaja seisoo vierelläni.

Hän yliarvioi minut täydellisesti.

En ole kiinnostunut valon hellyydestä tai dramaattisuudesta, en
valokuvaajan kyvystä saada ihoni näyttämään graafiselta maise-
malta, jossa lumi sulaa ja muodostaa hentoisia päiviä routaan,
tai kuumuudesta ja sateen puutteesta lohkeilevalta saviaavikolta.

En ole kiinnostunut omista ilmeistäni, ne ovat kiusallisia oli-
vatpa ne miten aitoja ja lennosta napattuja tahansa.

En ole kiinnostunut olemaan valokuvataiteen kohde.

Olen kiinnostunut yhdestä ainoasta asiasta: näytänkö kuvassa
nuoremmalta ja laihemmalta vai vanhemmalta ja lihavammalta
kuin nykyinen mielikuvani itsestäni.

En ole pariinkymmeneen vuoteen nähnyt ainoatakaan kuvaa
(tarkkaa lähikuvaa siis), missä näyttäisin nuoremmalta. Tai
laihemmalta.

Palautan kuvat valokuvaajalle, kehun niitä, valon hellyyttä tai dramaattisuutta, valokuvaajan kykyä luoda ihmisen (minun) ihosta grafiikkaa ja väitän, että olen jäävi arvioimaan ilmeitäni.

Valokuvaaja sujauttaa vedokset kansioonsa, ja lähdemme molemmat helpottuneina tahoillemme.

Valokuvaaja on helpottunut siitä että on säilyttänyt taiteellisen itsemääräämisoikeutensa ja minä siitä, ettei eteeni työnnetä fotoshopattuja kuvia.

Minut siis arvioidaan (toistaiseksi) kykeneväksi sietämään rapistumistani, mistä voin vetää kaksi vaihtoehtoista johtopäätöstä: en ole niin vanhan ja syrjäytyneen näköinen kuin kuvittelen, tai sitten minut arvioidaan henkisesti niin mittavaksi ihmiseksi, että en välitä, vaikka olen niin syrjäytyneen ja vanhan näköinen kuin itsekin näen.

Synkeähköä mutta todellista tyydytystä saan siitä, etten jaa näyttelijätär K:n kohtaloa.

Hän saa eteensä vain ne vedokset, jotka valokuvaaja on ehtinyt fotoshopata, ja sellaisista hän on katsonut itseään kolmisenkymmentä vuotta. Kerran ison teatterin ensi-iltaruuhkan aikaan näyttelijätär K:n käsiin päätyi Taideteollisen Korkeakoulun opinäytetyönä otettuja, käsittelemättömiä esityskuvaluonnoksia, ja näin (sanasta sanaan) kommentoi minulle tapahtunutta näyttelijätär K:

– Minä otin ne kuvat ja minä menin kotiini ja katsoin peiliin ja minä vertasin niitä kuvia omaan peilikuvaani, niin että minä pystyin puhtaalla omallatunnolla sanomaan sille opiskelijatyttöle seuraavana aamuna, että nämä kuvat valehtelevat.

Ja minä sanoin näyttelijätär K:lle (mielessäni, en ääneen, en ääneen, herrajumala!), että minunkin kylpyhuoneessani palaa kolmenkymmenen watin hehkulamppu enkä minäkään käytä peiliin katsoessani silmälaseja.

Minulla on valokuva (tätä kirjoittaessani valokuva on täyttänyt neljäkymmentäseitsemän vuotta), joka on otettu niihin aikoihin, jolloin T. (laihana, mustatukkaisena) rakastui parhaaseen luokkakaveriini M: aan.

M. ja T. ovat valokuvassa pukeutuneet vanhoiksi; illalla oli vanhojentanssit ja päivällä esitettiin vanhoja. (Minulla ei ollut pitkää pukua, ei mitään mustaakaan; olin panostanut pyöreisiin silmälaseihin, Kaisa-tädiltä lainattuun hattuun ja karkeahkoon vanhan naisen karakterisointiin.)

Mutta M. ja T. ovat koulun pihalla otetussa kuvassa kauniita ja juhlapukuisia, ja kuka voisikaan unohtaa M:n povekkuuden, hymykuoppaisuuden ja brunettiuden?

(Minäkin olin rakastunut M:aan mutta myös T:hen, ja minulle sopi hyvin, että kauniit ja juhlapukuiset löysivät toisensa, teki-

vät minulle anteliaasti tilaa vastapuhjenneen seksuaalisuutensa hehkussa. Nautin heidän lämmössään ja lämmöstään, ja näin outoon ja epäitsekääseen nautintoon kykenee ainoastaan täydellisesti tiedostamaton homoseksuaalisuus. Väitän minä.)

M. oli kaunis ja halusi tehdä minustakin kauniin.

Rakkauteni tähden elin M:n äidin laittamilla säilykesardiini-voileivillä yli puolitoista kuukautta ja laihtuin seitsemän kiloa. (Se oli yllättävän helppoa, kun lopetti syömisen lisäksi myös juomisen. Minulla oli jatkuvasti piinaava jano, mutta sitä oli helpompi kestää kuin nälkää, varsinkin jos nukkui kaikki ne ajat jolloin ei maleksinut koulussa tai M:n brunettiuden hehkussa.)

M. puki minua, leikkasi ja värjäsi hiukseni, ja rakastin kaikkea hänen ympärillään, voileipiä laittavaa äitiä, perintöryijyä, lohjenutta kahvikuppia, punaposkista posteljooni-isää, korituolia, kakkuvispilää, kaikkea paitsi Virtasta, punaraitaista kissaa, joka sähisi minulle ja käpälöi häpeämättömästi M:n poolopuseron läpi siintäviä pyöreitä ja kiinteitä rintoja, jollaiset olisivat (niin luulin) ikuisesti minulta kielletyt, siintäisivät ne kenen puseron lävitse tahansa.

M:sta ja minusta ei ole yhteisiä valokuvia, koska kuvasimme aina toisiamme, varsinkin sen jälkeen, kun T. oli palannut entisen tyttöystävänsä luokse ja mennyt (tyttöystävän painostuksesta, päättelimme) kihloihin tämän kanssa.

T:n menettäminen näytti vaivaavan enemmän minua kuin M:aa.

Kirjoitimme ylioppilaiksi, koko luokka hajosi, edessä oli Elämä, ja sitä paetakseni harhailin yliopiston pylväskäytäviä turhille, mihinkään johtamattomille luennoille.

M. meni ravintolakouluun; hän ei ollut harhailevaa ihmistyyppiä.

Kaksi kertaa viikossa hän käytti minua ja itseään osakunnan tansseissa.

M. etsi miestä, ja minä estin.

Rakastumiseni oli T:n (ja kaikkien) lähdettyä kuihtunut mustasukkaisuuden jatkuvaksi ja pitkävetiseksi säryksi.

Kuvio oli tällainen: M. löysi Bottalta tai Hämiksellä miehen, joka opiskeli laivainsinööriksi tai historianopettajaksi.

Seurustelua kesti viidestä seitsemään viikkoon, kunnes ironiset ja kitkerät kommenttini miehestä tekivät tehtävänsä.

M. tuli epävarmaksi, alkoi epäillä miestä ja lastensa tulevaa isää ja suunnitelmaa, joka hänellä oli valmiina aina, kun joku kumarsi hänet ensimmäiseen tanssiin.

Mies hylättiin (yhteisellä päätöksellä ja M:n parhaaksi) ja palasimme entiseen, M. kerta kerralta huolestuneempana ja eksyneempänä, minä syyllisyyden vaivaamana ja eksyneenä, eksyneenä minäkin, pahantuulisena.

Signaali koostuu uteliaan inspiraation, vapaan ajattelun ja assosiaation synnyttämistä kirjoituksista, joiden päähenkilö on milloin suvereeni, milloin hämmentynyt, milloin raivokas Pirkko Saisio -niminen kirjailija, äiti, elämäntoveri, näyttelijä, koulukaveri, naapuri, potilas, kunniahtohtori, isoäiti. Kertojalla on kirkas kyky havainnoida ja yhdistellä asioita, katsoa peilin taakse. Kirjoitukset ovat aistimusvoimaisia; muistojen paikkansapitävyyden joutuu arvioimaan lukija.

KL 84,2

ISBN 978-952-234-235-5

siltalapublishing.fi

Graafinen suunnittelu ELINA WARSTA solmu.nu